

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ ความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยคือ

1. เพื่อศึกษาระดับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ของประชาชนในเขต กรุงเทพมหานครตามตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้
2. เพื่อศึกษา ความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อม ของประชาชนในเขต กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อม ทางสื่อ โทรทัศน์ กับความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อมของประชาชนใน เขตกรุงเทพมหานคร

โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนผู้อยู่อาศัยใน เขตกรุงเทพมหานครที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป โดยการสุ่มตัวอย่างจาก 12 เขต จำนวน 319 คน ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้การแจกแจงความถี่ โดยเสนอตารางแสดงจำนวนและร้อยละ เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างส่วนการทดสอบสมมติฐานในการวิจัยใช้การวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (ONE-WAY ANOVA) และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) แล้วนำไปประมวลข้อมูล โดยโปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS^X)

สรุปผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

1.1 ลักษณะทางประชากร ผลการวิจัยปรากฏว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยมากมีอายุระหว่าง 15-25 ปี มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัท โดยมีรายได้ มากกว่า 10,001 บาทขึ้นไปต่อเดือน

1.2 การเปิดรับข่าวสารทั่วไปและข่าวสารสิ่งแวดล้อมสื่อมวลชน พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ เปิดรับชมรายการโทรทัศน์ ด้วยความถี่บ่อยมาก วิทยุและหนังสือพิมพ์ เปิดรับบ่อย มีเพียงนิตยสารเท่านั้นที่พบว่า ประชาชน มีการเปิดรับในระดับ นานๆ ครั้ง เป็นส่วนมาก

สำหรับประเภทของข่าวสาร ที่เปิดรับจากสื่อมวลชน พบว่า ประเภทของข่าวสารที่ประชาชน เปิดรับมากที่สุด จากสื่อวิทยุได้แก่รายการเพลง สำหรับสื่อโทรทัศน์ ประชาชนส่วนใหญ่นิยมดูรายการบันเทิงละคร ภาพยนตร์ มากที่สุดในขณะที่ ถ้าเป็นสื่อหนังสือพิมพ์ ประเภทของข่าวสารที่ประชาชนจะเปิดรับมากที่สุดคือข่าว และวิเคราะห์ข่าวในส่วนของนิตยสารคอสมิกที่ประชาชน นิยมอ่านมากที่สุด ได้แก่ คอสมิก สาระคดี และเกร็ดความรู้

ในด้านระดับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พบว่าประชาชน ส่วนใหญ่มีการเปิดรับข่าวสารในระดับปานกลาง โดยนิยมเปิดรับจากโทรทัศน์ โดยเปิดรับที่ความถี่บ่อยมากรองมาคือหนังสือพิมพ์ และวิทยุ เช่นเดียวกับความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อมซึ่งได้รับจากจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาคือหนังสือพิมพ์และวิทยุ เช่นกัน ทั้งนี้พบว่าประชาชนมีความสนใจต่อรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมากแต่มีระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ในระดับปานกลาง รายการที่มีการเปิดรับสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่รายการกระจกหกด้าน รายการทุ่งแสงตะวัน และรายการโลกสวยด้วยมือเรา โดยประเด็นปัญหาของสิ่งแวดล้อมที่ได้รับบ่อยที่สุด ได้แก่ เรื่องของป่าและต้นไม้ร่วงลงมาได้แก่ เรื่องของการอนุรักษ์สัตว์ป่า และอากาศเป็นพิษ

ประชาชนส่วนมากมีความคิดเห็นว่ารายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันมีอยู่ในระดับปานกลาง และต้องการให้มีรายการที่มีรายการโทรทัศน์ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ

สิ่งแวดล้อมมากกว่านี้ สำหรับรูปแบบรายการที่ให้ความรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อมมีความต้องการให้นำเสนอในรูปแบบของรายการสารคดี และรายการวาไรตี้ (รายการที่นี้เนื้อหาในรูปแบบหลากหลาย) ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน

1.3 ความรู้เรื่องการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง รองลงมาได้แก่ระดับสูงและต่ำ

1.4 ความตระหนักในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ประชาชนส่วนใหญ่มีความตระหนัก เกี่ยวกับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง รองลงมาได้แก่ระดับต่ำและสูง

1.5 การมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ประชาชนส่วนมาก มีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง รองลงมาได้แก่ระดับสูงต่ำ

2. การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน

2.1 ประชาชนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม อันได้แก่เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ต่างกัน มีระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมต่างกัน ผลการวิจัยพบว่าเป็นไปตามสมมติฐาน คือ

2.1.1 การศึกษา ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันจะมีระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมจากสื่อมวลชนต่างกัน

2.1.2 อาชีพ ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยของระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมจากสื่อมวลชนแตกต่างกัน โดยกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพ ธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระ จะมีระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมจากสื่อมวลชนน้อยกว่า กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพพนักงานบริษัท, ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ และรับจ้างทั่วไป

2.1.3 รายได้ ประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมจากสื่อมวลชนต่างกัน กลุ่มผู้มีรายได้ระหว่าง 6,001-10,000 บาท เปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมจากสื่อมวลชน มากกว่า กลุ่มที่มีรายได้ มากกว่า 10,001 บาท

ในส่วนของผู้แปร เพศ และอายุ พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน ในระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อม จากสื่อมวลชน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

2.2 ระดับการเปิดข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับความรู้ในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

2.3 ระดับการเปิดข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับความรู้ตระหนักรู้ในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

2.4 ระดับการเปิดข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า เป็นไปตามสมมติฐาน

อภิปรายผล

สมมติฐานข้อที่ 1 ประชาชนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคม อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่างกัน มีระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า มีทั้งส่วนที่เป็นไปตามสมมติฐาน และไม่เป็นไปตามสมมติฐานตัวแปรที่พบว่าเป็นไปตามสมมติฐานได้แก่ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา ผู้ที่มีอาชีพ รายได้และระดับการศึกษาต่างกันจะมีระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่อธิบายว่า ประชาชนหรือผู้รับสาร มีความสัมพันธ์ กับระบบสื่อมวลชนและระบบสังคม ตามทฤษฎีจัดลำดับชั้นในสังคม (The Social Categories Theory) ของบอลล์ โรคิช และ เค เฟลอร์ (Ball Rokeach, S.J. and De fleur, M.L. 1976) ซึ่งกล่าวว่าบุคคลในสังคมที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน โดยยึดถือ เพศ อายุ รายได้สถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมเป็นตัว กำหนด จะมีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและปฏิกิริยาตอบสนองต่อการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนคล้ายๆ กัน และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของศิริชัย ศิริกายะ (2525) ที่ศึกษาเกี่ยวกับสื่อมวลชนเพื่อการพัฒนาในเขตเมืองปทุมธานีเขตคลองหลวง ัญบุรี และพบว่า การเปิดรับต่อสื่อมวลชน ขึ้นอยู่กับความแตกต่างของค่านิยมสมัยใหม่ ระดับการศึกษา อาชีพ ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และระดับสถานภาพทางเศรษฐกิจของประชาชน

อย่างไรก็ตาม พบว่า มี 2 ปัจจัย ที่ไม่มีความแตกต่างกันในการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อม คือปัจจัยด้านเพศ และอายุ กล่าวคือ เพศชาย และเพศหญิงมีการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมต่างกันเพียงเล็กน้อย ยังไม่ถึงขั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่อง

จากในปัจจุบันเพศชายและเพศหญิงมีโอกาสค่อนข้างเท่าเทียมกันในสังคมและในการเลือกรับข่าวสาร ต่างจากในอดีต ที่เพศชาย จะเป็นผู้นำ ออกไปทำงานนอกบ้านมีโอกาสติดต่อ พบปะ แลกเปลี่ยนข่าวสาร จากสังคมภายนอก มากกว่า เพศหญิง อีกทั้งด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ พัฒนาให้สื่อทุกรูปแบบ โดยเฉพาะโทรทัศน์และวิทยุสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายต่างๆ อย่างทั่วถึง ในขณะที่ปัจจัยด้านอายุ ไม่มีความแตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อม ก็อาจเนื่องมาจาก ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นประเด็นที่ได้มีการพูดถึง และเผยแพร่ ผ่านทางสื่อมวลชนอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในปี 2535 ซึ่งเป็นปีของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ย่อมส่งผลให้เกิดทัศนคติ หรือค่านิยมใหม่ๆ ให้เกิดแก่ประชาชนได้ดังเช่นที่ โจเซฟ ที แคลเบอร์ (Joseph T. Klapper อ้างใน ประมวล สติเวทิน, 2533 : 142) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับ อิทธิพลของสื่อมวลชนประเภทต่างๆ ว่าสื่อมวลชนสามารถสร้างทัศนคติ และค่านิยมใหม่ๆ ให้เกิดแก่ประชาชนได้ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลผู้นั้นรับสารที่เสนอ เรื่องราวในแนวเดียวกันบ่อยๆ และจากการรณรงค์ ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม ที่ผ่านมา ก็มุ่งที่จะสื่อสารไปสู่ประชาชนทั่วไปทุกเพศ ทุกวัย เพราะปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องใหญ่ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนทุกคน ดังนั้นจึงไม่พบความแตกต่างในการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมจากสื่อมวลชนระหว่างกลุ่มอายุต่างๆ

สมมติฐานข้อที่ 2 ระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับความรู้ในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัยพบว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจมีสาเหตุเนื่องมาจากประชาชนมีระดับการเปิดรับชมจากรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในระดับต่ำถึงปานกลาง เท่านั้น (ดูรายละเอียดในตารางที่ 18) และเมื่อพิจารณาอุปสรรคของรายการที่มีการเปิดรับชมจะพบว่า มีการเปิดรับชมรายการบันเทิง ละคร ภาพยนตร์ เป็นอันดับสูงสุดคือร้อยละ 84.0 รองลงมาได้แก่ รายการข่าว วิเคราะห์ข่าว ร้อยละ 63.0 ในขณะที่รายการสารคดีและเกร็ดความรู้มีการเปิดรับชมเพียงร้อยละ 57.7 เท่านั้น สืบเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน เป็นสังคมของการแข่งขันและความรีบเร่ง รวมทั้งปัญหาต่างๆ ที่พบในแต่ละวัน ไม่ว่าจะ

เป็นปัญหาการจราจร ปัญหาควินพิษ และฝุ่นละออง ฯลฯ ล้วนส่งผลให้ประชาชนในกรุงเทพมหานคร มีความเครียดสูง การผ่อนคลายความเครียดทางหนึ่งคือการเปิดรับชมรายการโทรทัศน์ ดังนั้นจึงพบว่า รายการส่วนใหญ่ที่ประชาชนนิยมดูได้แก่ รายการบันเทิง ละครและภาพยนตร์ มากกว่าที่จะสนใจชมรายการที่มีเนื้อหาสาระ อย่างเช่นรายการที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ดังเช่นที่ Klapper (1960:5) กล่าวถึงในทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร คือกระบวนการในการเลือกรับข่าว (Selective Process) ว่าบุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อ และข่าวสารจากแหล่งสารต่างๆ ตามความสนใจและความต้องการเพื่อนำมาใช้ หรือสนองความต้องการของตน (Selective Exposure) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสรี วงศ์มณฑา (2531) ได้ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและพฤติกรรมต่อความรุนแรงของเยาวชนกับพฤติกรรม การดูโทรทัศน์ พบว่ารายการโทรทัศน์ที่เยาวชนไทย นิยม ชื่นชอบมากที่สุด คือรายการละคร หรือภาพยนตร์ไทยและจีนเช่นเดียวกันงานวิจัยของ ไชยสิทธิ์ จารุภูมิ (2535) ที่ได้ทำการศึกษา ความพึงพอใจที่ได้รับจากละครโทรทัศน์ในกลุ่มผู้หญิง พบว่า มีความตั้งใจมากที่สุดดูโทรทัศน์ ความพึงพอใจที่ได้รับจากละครโทรทัศน์ คือความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และหลีกเลี่ยงจากความ เครียดในปัญหาชีวิตประจำวัน

สาเหตุอีกประการหนึ่ง ที่ประชาชน มีระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมทาง โทรทัศน์ในระดับต่ำถึงปานกลาง ทั้งๆ ที่ส่วนใหญ่ มีความสนใจในเรื่องของสิ่งแวดล้อม และมีความต้องการให้เสนอรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม มากกว่าในปัจจุบัน ก็เนื่อง มาจาก จำนวนรายการโทรทัศน์ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ยังมีไม่มากพอ และออกอากาศ ในเวลาที่ไม่เหมาะสม กล่าวคือ เวลาที่นำเสนอส่วนมาก มักจะเป็น ช่วงเช้าและเย็นซึ่งเป็น เวลาที่ประชาชนในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ออกไปทำงานนอกบ้านแต่เช้า และยังไม่ถึงที่พัก อาศัย ด้วยปัญหาการจราจร ในขณะที่เวลาในช่วง PRIME TIME จะเป็นเวลาของละคร ทุก สถานี ด้วยเหตุผลทางธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุวารีย์ วงษ์วัฒนา (2536: 81) ที่ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารกับความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมของชุมชนชาวแพ จังหวัดพิษณุโลกซึ่งพบว่าสื่อโทรทัศน์นั้น เป็นสื่อเดียวจากกลุ่มสื่อมวลชนที่พบว่า ปริมาณการเปิดรับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ในการอนุรักษ์สิ่ง

แวดล้อม อันเนื่องจากประชาชนสนใจดูรายการเกร็ดความรู้ และสารคดีที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม น้อยกว่ารายการอื่นๆ

สมมติฐานข้อที่ 3 ระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับความตระหนักในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

จากผลการวิจัยพบว่า ระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนัก ในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานอาจเนื่องมาจาก ความรู้และความตระหนักมีความสัมพันธ์กัน โดยความรู้เป็นเรื่องของ ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ ฯลฯ ซึ่งได้มาจากการสังเกต และรับรู้ที่ต้องอาศัยเวลา ส่วนความตระหนัก เป็นเรื่องของความรู้สึก ที่เกิดขึ้นในสภาวะจิตที่ไม่เน้นความสามารถในการจำ ระลึกได้ ซึ่งการที่จะเกิดความตระหนักขึ้นมาได้นั้น ก็ต้องผ่านการมีความรู้มาก่อนเป็นเบื้องต้น ในเมื่อระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม จึงเป็นไปได้ที่จะไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่นกัน ดังเช่นที่ โจเซฟ ที แคลปเปอร์ (Joseph T. Klapper อ้างใน ปรมะ สตะเวทิน, 2533 : 142) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับ อิทธิพลของสื่อมวลชนประเภทต่างๆ ที่มีต่อทัศนคติ และพฤติกรรม ด้านต่างๆ ของ ประชาชนผู้รับสาร ไว้ว่า อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อประชาชนนั้น ไม่ใช่อิทธิพลโดยตรง แต่เป็นอิทธิพลโดยอ้อม เพราะมีปัจจัยต่างๆ ที่กั้นอิทธิพลของสื่อมวลชน ไม่ว่าจะ เป็นความมีใจโน้มเอียงของผู้รับสาร (Predispositions), การเลือกของผู้รับสาร (Selective Processes) และอื่นๆ ฯลฯ ดังนั้น การเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ จึงมีอิทธิพลเพียงอย่างเดียวที่จะก่อให้เกิดความตระหนักในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้ หากแต่เพียงสามารถมีอิทธิพลได้โดยทางอ้อม เท่านั้น

ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ ก็ได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรณา เจียรตนศิริกุล (2531) ที่ศึกษาเรื่องอิทธิพลของรายการโทรทัศน์ที่มีต่อความตระหนักในการส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าการรับชมรายการที่ส่งเสริมความรู้ทางสิ่งแวดล้อม ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่อย่างใด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ความสัมพันธ์ระหว่างรายการข่าว และรายการส่งเสริมความรู้ทั่วไปมีอิทธิพลต่อการสร้างความตระหนักให้แก่ผู้ชมเป็นอันมาก ทำให้อิทธิพลของรายการอื่นๆ ด้วยความสำคัญลงไป

สมมติฐานข้อที่ 4 ระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

จากผลการวิจัยพบว่า ระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า ถ้าประชาชนเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ มากก็จะมีส่วนร่วมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมมาก ตรงกับที่ชาร์ลส์ แอดคิน ได้อธิบายถึงข่าวสารที่บุคคลเลือกรับ เรียกว่า INSTRUMENTAL UTILITIES ว่าหมายถึงข่าวสารที่ใช้เป็นเครื่องมือช่วยตัดสินใจ เพิ่มพูนความรู้ ความคิด และแก้ปัญหาต่างๆ ทั้งก่อให้เกิดพฤติกรรมอุปการณ (Instrumental Behavior) อันเป็นปฏิกิริยาที่ก่อให้เกิดแรงกระตุ้น และพฤติกรรมอื่นๆ นอกจากนี้ด้วยคุณสมบัติเฉพาะของโทรทัศน์ ซึ่งให้ทั้งภาพและเสียงที่พิเศษกว่าสื่ออื่น จึงกลายเป็นสื่อที่จะพามนุษย์ไปสัมผัสและเข้าใจปัญหาในโลกรของข่าวสารได้ด้วยวิธีง่ายๆ และรวดเร็ว โดยเฉพาะในกรณีของข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เพราะโทรทัศน์เท่านั้นที่ทำให้ผู้ชมสามารถสัมผัสกับความเจ็บปวดความโศรกสลดของทุกชีวิตที่ตกเป็นเหยื่อได้ (Kim Minke, 1978 : 27) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อารยา ศุภทรมงคล (2535) ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารโฆษณาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางสื่อโทรทัศน์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนที่เปิดรับและสนใจโฆษณาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อการแก้ไข บำรุงรักษา และรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมและบุษบา ภูัสกุล (2536) ในการศึกษาเรื่องการศึกษา การศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อความรู้ ทศนคติ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณี อ. วัฒนานคร จ. ปราจีนบุรี พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของประชาชนมีความสัมพันธ์ทางบวก กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชน

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้ มีข้อสังเกต ที่น่าสนใจประการหนึ่ง นั่นคือ ถึงแม้ว่าระดับการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อม ทางโทรทัศน์ ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ และความตระหนักในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม แต่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ย่อมแสดงว่า บุคคลผู้มีความรู้ และความตระหนัก ในปัญหาสิ่งแวดล้อมสูงอาจไม่ได้มีพฤติกรรม หรือมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม มากกว่าผู้ที่มีความรู้ และความตระหนัก ในปัญหาสิ่งแวดล้อมต่ำ ซึ่งเหตุผลที่ปัจจัยด้านความรู้ และความตระหนักไม่ได้ส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรม หรือการมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม อาจมีสาเหตุเนื่องมาจาก สภาพสังคมในปัจจุบัน เอื้ออำนวยให้ประชาชนมีโอกาสในการมีส่วนร่วมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม อย่างเท่าเทียมกัน ดังเช่นผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้เครื่องประดับที่ทำมาจากชิ้นส่วนของสัตว์ป่า ผู้ที่ตอบว่าไม่เคยใช้มีจำนวนสูงถึงร้อยละ 82.8 เป็นเพราะว่าในปัจจุบัน สินค้าที่ทำมาจากชิ้นส่วนของสัตว์ป่ามีจำหน่ายค่อนข้างน้อยและหายาก ดังนั้นโอกาสในการซื้อหรือใช้สินค้าประเภทนี้จึงมีน้อย มีส่วนทำให้ประชาชนจึงมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมมากขึ้นโดยไม่ต้องมีความรู้ หรือความตระหนักสูงเท่าใดนัก

นอกจากนี้ ข่าวสารสิ่งแวดล้อมที่เผยแพร่ทางโทรทัศน์ เองก็ไม่ได้มุ่งเน้น ในส่วนของการให้ความรู้ ความตระหนัก ในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเท่าใดนัก หากแต่มุ่งนำเสนอ หรือเชิญชวนให้ลงมือกระทำหรือมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมมากกว่า เช่นในการรณรงค์ประหยัดน้ำ เนื้อหาที่สื่อสารโดยมาก จะเป็นวิธีการประหยัดน้ำมากกว่าที่จะให้ความรู้ถึงที่มาและปัญหาของการขาดแคลนน้ำ ด้วยเหตุนี้ ประชาชนที่มีการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์สูง จึงสามารถมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม มากกว่าผู้ที่มีความรู้ และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมสูงเช่นกัน

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการวิจัยพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ มีความสนใจ ในเรื่องของสิ่งแวดล้อม และมีความต้องการรับชมรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหา เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม มากแต่เนื่องจากรายการที่มีอยู่ในปัจจุบัน ยังมีปริมาณค่อนข้างน้อย ประกอบด้วย เวลาที่นำเสนอไม่เหมาะสม ดังนั้น

หากต้องการรณรงค์เผยแพร่ความรู้ เรื่องสิ่งแวดลอม คอยางจริงจางควรจะมีการกำหนดนโยบาย ใหัสถานโทรทัศน ช่องตางๆ เพิ่มสัดสวนของรายการโทรทัศนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดลอม และ ปรับปรุงเวลาให้ออกอากาศใหัเหมาะสม

2. ควรจะมีการวางแผนรณรงค์เรื่องสิ่งแวดลอม ผ่านสื่อมวลชนทุกชนิด ใหัสอดคล้อง กันตามคุณสมบัติของสื่อตลละประเภท โดยใชัสื่อสิ่งพิมพ์ และวิทยุ ในการเสริมสร้าางความรูัและความตระหนัก และใชัสื่อโทรทัศนในการกระตุ้นใหัเกิดการมีส่วนร่วมรักษาคุณภาพสิ่งแวดลอม เพราะผลจากการวิจัยพบว่ สื่อโทรทัศน สามารถกอใหัเกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับพฤติกรรม ไดั

3. ควรปรับปรุงรูปแบบการนำเสนอรายการโทรทัศนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดลอม ใหัน่าสนใจกว่านี้ โดยที่ประชาชนสวนใหญ่ ตองการใหันำเสนอในรูปแบบของรายการสารคดี และรายการวาไรตี้ (รายการที่มีเนื้อหา และรูปแบบหลากหลาย)

ขอเสนอแนะสำหรับงานวิจัย

1. ควรมีการศึกษาเจาะลึก กับกลุมเป้าหมายเฉพาะกลุมที่ติดตามชมรายการโทรทัศน ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดลอม เพื่อนำผลมาวิเคราะห้เปรียบเทียบ เพื่อนำไปปรับปรุงรายการ และวางแผนการประชาสัมพันธ์ใหัประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดลอมตอไป

2. เนื่องจากปัจจุบัน โทรทัศน สามารถขยายกำลังการส่งสัญญาณ แพร่ภาพได้ ครอบคลุมทั่วประเทศ นำที่จะมีการศึกษาถึงประสิทธิผลของรายการโทรทัศนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดลอม ในกลุมประชาชนที่อยู่อาศัยในตางจังหวัด ซึ่งมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ค่อนข้าง แตกตางจาก ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบประสิทธิผลระหว่างสื่อมวลชนประเภทอื่นๆ บ้าง เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ เป็นต้น เพื่อจะไดัสามารถนำสื่อตลละชนิด ไปใช้ในการรณรงค์ไดัอยาง สอดคล้อง และมีประสิทธิภาพ